

Estivill cogn., res a veure amb *Esteve* (*AlcM*), car ve del nom del poble d'*Estavill* en el Flamicell (per a l'origen del qual, veg. *E. T. C. I*, 134).

ESTOC, 'mena d'espasa molt fina de punta', i abans 'estocada, ferida amb la punta de l'espasa', pres del fr. ant. *estoc* 'punta d'una espasa', derivat de *estoquier* 'donar estocades', 'clavar', del neerl. mj. *stōken* 'clavar', 'punxar', 'empènyer', 'incitar', 'atacar', o del seu antecessor el fràncic *stōkan*, mot de la mateixa arrel germànica que l'al. *stechen* 'clavar, punxar' i que el substantiu *stock* 'bastó', 'branca', que és comú a totes les llengües germàniques des de llurs orígens. □ 1.ª doc.: 'estocada' c. 1330; 'estocs', 1381.

«Era cap d'aquells lo pus forts hom de Gènova, Antoni Bocanegra --- tots sos companys moriren, e ell tenia una espaa bordonenca en la mà, e gitava tals *estocs* que null hom no s'i gosava acostar, axí que-ns matà dos hòmens; e jo --- diguí-li que-s retés --- e anc res no-n volc fer», Muntaner (§ 227, Casac. vi, 74.22); «l'almirall venc davant lo príncep, qui-s defenia mills que rei ne son fill anc faés, ne altre cavaller --- que no era null hom que als seus *estocs* se gosàs acostar» (§ 113 III, 52.24); «com la trompeta --- tocaria --- que envestissen llurs enemics --- e con les galees se foren mesclades, veérets *estocs* de bordons e colps d'espas e de maces donar» (§ 130, III, 42.8).

Més tard apareix com a nom de l'arma, des de BMetge: «per què seu equal / de l'home just lo peccador? / Eres veig que és en gran error / lo món; e ja si tingués foc! / Car ja veí lo mortal *estoc* / qui-m vol l'arma del cos lunyar», *Fortuna e Prudència* (*NCl*, x, 61.12); l'usà així mateix Eiximenis (*Dotzen del Crestià*, *DAG*) i n'hi ha també un doc. de 1388 (*AlcM*) i en un ban barceloní dels anys 1401-09: «que tot gorniment qui s'obrarà dins la dita ciutat e sos térmens, ço és, d'espases, *estocs*, dagues, coltells, cintes, correges, cadenes, taxells e tota altra obra menuda, axí gitadiça com altra, sia --- de ley de onze diners» (*Arx. Man. Bna.*, f° 39v); *estoch* en el dicc. de rims de Jacme Marc i en Aversó (§ 1398.31); «*estoch*: stichling» en el Cat.-Alemany de 1502 (§ 1168).

En el DCEC (ESTOQUE) ja vaig exposar tan detingudament la qüestió etimològica que no caldrà repetir ací l'argumentació i bibliografia per establir la filiació del mot dins la família germànica indicada dalt. Abreujant, va quedar clarit que l'it. *stocco* nom de l'arma és ja bastant antic (des de mj. S. xiv), però tanmateix es degué pendre —com molts noms d'armament— del francès antic, on tant el verb *estoquier* o *estochier* 'donar estocades', 'clavar', i la locució *ferir d'estoc* o *a estoc*, ja apareixen des del començament del S. xiii; i del francès és probable que siguin també manlles l'oc. ant. *estoc* (de data semblant a la catalana) i el mot de la nostra llengua: és menys probable que siguin heretats directament del fràncic, no existint en aquestes llengües un verb com el fr. ant. *estoquier*, *-chier*, del qual ha de derivar l'arcaic ús de Muntaner. Amb més raó encara és segur que el cast. *estoque* [princ. S. xiv] es prengué del francès antic.

L'angl. *stock* 'bastó, tronc, soca' [c. als Ss. VIII-IX] passà des d'aquest sentit al de 'recipient fondo usat com a dipòsit' [S. xiv], d'on 'fons de moneda o mercaderies' [S. xv], que recentment s'ha transmès com a terme de comerç a la major part de les llengües modernes.

DERIV.: *Estocada* [c. 1460, JoMartorell]: «combareren-se primer ab les spases molt ferament --- Tirant tenia lo cavall molt pus lauger que l'altre e --- li tirà una *estocada* ab la spasa dejús lo braç, que li féu una gran nafra» (*Ag.*, § 65, I, 212). *Estoquejar* [-cajar, 1647, *DTo.*].

CP.: *Estocafix* [*estocfix*, Febrer Cardona, princ. S. xix], pres del neerl. *stokvisch* (o de l'angl. *stockfish*, tots dos documentats des del S. xiii), pròpiament 'peix-bastó' (cf. *peixo-palo* de formació paral·lela, en cast. dialectal).

ESTOFA, 'matèria de què s'ha fet alguna cosa', 'qualitat baixa o noble que s'ha donat a la roba i altres materials', del fr. ant. *estofe* 'materials de totes menes', avui *étouffe*, especialment de draperia; en aquesta llengua sembla ser derivat del verb *e(s)tofer* 'preparar, guarnir, aprovisionar', que probablement vingué de l'a-al. ant. *stopfōn*, cf. al. *stopfen* 'reblir, farcir', 'embotir', 'tapar', 'adobar, adobassar', b. al. mj. *stoppen*, neerl. ant. *stuppen*, ags. *forstoppian*, angl. *stop* 'embussar', 'tapar', 'aturar'. □ 1.^a doc.: c. 1460, i un cop segurament c. 1372.

En el dicc. de JMarc, sense definicions. En JoMartorell només com a part d'una espècie de folro d'una mena d'armadura (cf. el *batut* de què s'ha parlat en *BAGUL*): «soltà l'altra mà de la atxa --- e posà-la-y en l'altra part, entre la galta e la *estofa* del bacinet»; després se'n citen alguns pocs testimonis, en els *Títols d'honor* del rossellonès Andreu Bosch (1628), i un parrell en el S. xviii (*DAG*, *AlcM*). Entre nosaltres no ha estat mai d'ús gaire generalitzat. Apareix algunes vegades en vells romanços, en un ambient estilístic de lèxic prestigiós, parlant de robes; 'qualitat': «Josep veu's aquí las claus, - aneu's-en a buscà roba, / porteu-me-la del meu llit - qu'és roba de més *estofas*, MilàF, *Romllo.*, ja en l'ed. de 1853 (n.º 28; 1882, 7.13, recollida en el Penedès); la roba mateixa: «anem's-en a la fira --- hi comprarem *estofas*, fandillas y gipó», id. 305C. No és un mot d'ús standard enlloc: el timbre de la *o* és vacillant, però (contra el que diu *AlcM*) més aviat se sent amb *o* tancada, fora de les Illes.

En les altres llengües romàniques, fora del francès, no mostra arrelament gaire més fort. Del cast. *estofa* el primer testimoni, 1495, Nebrija, mostra una suspensa vacil·lació de forma, com a mot rar; n'hi ha alguns testimonis, poc nodrits i d'aplicació vària (però amb recurrent relació amb robes) des del S. xvi; oc. *estofa* només dos cops en el S. xv i modernament; de l'it. *stoffa* res no consta abans del S. xvii, i s'hi observa la qualitat de terme prestigiós entre els comerciants actuals de drap, que confirma la procedència forastera.

En canvi el fr. *étouffe* fou sempre un mot bàsic: *estofe* s'hi troba copiosament i sense interrupció des